

**1941 аңз
22 июнь**

ЦУППАРИНСАЙ АНЗЕЙ РАЗМАЕ РАЙДЭДТА УСТУР ФИДИБÆСТОН ТУГЪД

Устур Фидибæстон тугъди рæстæг Ставд-Дорти цæрæг дзиллæй немуцаг-фашистон æрбалæборгуги нихмæ тохмæ гъæубæстæй рандæ 'й 300 адæймаги. Уонæй 215 нæбал исæмбалдæнцæ сæ фидиуæзæгбæл – сæ цард иснивонд кодтонцæ Райгурæн бæсти сæрбæлтау. Сæ рохс нæмттæ син исæносон кодтонцæ номерæн циртдæвæнæй. Æ рæбун ба ма æрæги æвæрд æрцудæнцæ сæрмагонд къæйдортæ, кæцитæбæл финст æнцæ сæ цардæмбæлтти нæмттæ.

Цæун райдæдта 1993 аңзи мартъий

ДИГОРÆ

0+

№24 (805) 2021 аңзи 30 июнь – хорхæтæни мæйæ

Æ УОДВАРНИ АГЪАЗИАУÆЙ НÆ ФИДИБÆСТÆН Æ ЦИТГИНГÆНÆГ АДТÆЙ

Иристони номдзуддæр лæгтæй еу, цæмæдессаг устур аййевадон искурдиати рæдау зæрдихатт æма уодиконди хецау адтæй Туйганти Сафари фурт Мухарбег. Нæ адæмæн, нæ уарзон Иристонан ци берæ агъазиау хуæрзти бацудæй, уонæн еумæй-агæй сæ сæйрагдæр е æй, æма нæ национ хузæкæнуйнади аййевадæ æнæгъæнæ дуй-ней хузæкæнуйнадон исфæлдистади бæр-зæндти-бæрзонддæр рауæнтæмæ ке исиста, е. Æрæги, 27 июни æ райгурдбæл исæнхæст æй авдинсæй аңзи (1881-1952). Аци ахсгиаг

цау нæ ихæсгин кæнуй æ рохс ном ин исцит-гин кæнунæй, æ цардвæндаги хабæрттæмæ дæр æма æ разæгъди исфæлдистадæмæ дæр лæмбунæгдæр æргом раздахунæй, æ кадæ цæйбæрцæбæл бæрзонд æй, уойбæр-цæбæл кадгинæй æй æримисунæй, дзил-лти, уæлдайдæр ба ирæзгæ фæлтæрти

бацæмæдессаг кæнунæй, цæмæй æй зонон-цæ æма, сæрустур си уогæй, аккаг аргъ ин кæнонцæ.

Нæ зæрди ес, уой фæдбæл нæ газети сæрмагондæй аллихузон æрмæгугтæ нимму-хур кæнун. Еуцалдæр бал си кæсетæ абоник-кон номери 4-7-аг фæрстæбæл.

ÆНÆНÆЗ УОТÆ !..

ФУДНЕЗИ НИХМÆ АРÆЗТ ЦÆУНЦÆ ГЪÆУГÆДÆР МАДЗÆЛТТÆ

Аци рæстæги эпидемиоло-гон уавæр æхсæнади ци зæр-дæхсайундзийнадæ æвзурун кæнуй, е кæд уоййасæбæл агъа-зиау нæй, уæддæр адæми æнæ-нездзийнадæ гъæуайкæнуйнади хæццæ баст гъуддæгугтæ кæ-мæй аразгæ 'нцæ, уони ихæсгин кæнуй рæвдзæдæр архайунæй. Уой фæдбæл бæлвурд дзу-банди цудæй, нæ республици Сæргълæууæги ихæстæ рæ-стæгмæ æнхæстгæнæг Сергей Меньяло сæрдæруæг кæми кодта, еци аппаратон æмбурди.

Фиццаги-фиццагидæр æр-кастæнцæ, коронавируси фудæй эпидемиологон уавæр цæмæй мабал искарз уа, уой туххæй ци-уавæр мадзæлттæ арæзт æрцу-дæй æма ма цæудзæнæй, уомæ. Æнæнездзийнадæ гъæуайкæ-нуйнади министри ихæстæ рæ-стæгмæ æнхæстгæнæг Тебиати Сослан куд фегъосун кодта, уотемæй Республикон клиникон сæйгæдониди дууæуæладзугон бæстихай райдайдзæнæй нæу-æг хуæцгæнези гурусхаг сæй-гити дзæбæх кæнун, Æрхонки сæйгæдонæ дæр цæттæ 'й уæ-хæн кустмæ.

Еумæйагæй еугур Респу-бликон клиникон сæйгæдонæ кодзæнæй хумæтæг фæткæмæ гæсгæ, куддæр уавæр фæууæз-заудæр уа, уотæ хуссæнти фонд фæппарахатдæр кæндзæнæн-цæ. Нæуæг хуæцгæнези хæццæ уавæр Цæгат Иристони куд æй-йевуй, уой туххæй дзоргæй, ве-домстви разамонæг фæббæрæг кодта, алли бон дæр сæйгити нимæдзæбæл ке æфтуйуй, уой. Нуртæккæ Цæгат Иристони вакцина-цигонд æрцудæнцæ 62 мин адæймаги.

РАФИНСЕТÆ ГАЗЕТ «ДИГОРÆ»

ГАЗЕТ 2021 АНЗИ ДУККАГ ÆМБЕСÆН РАФИНСУНИ АРГЪ ÆЙ
357 СОМИ 36 КЪАПЕККИ (ТУГЪДИ ÆМА ФÆЛЛОЙНИ
ВЕТЕРАНТÆН БА – 315 СОМИ 90 КЪАПЕККИ)

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» РАФИНСУН ÆНГЪЕЗУЙ
«УÆРÆСЕЙ ПОЧТИ» ЕУГУР ХАЙÆДТИ ДÆР,
УÆДТА МУХУР УÆЙÆГÆНÆН КИОСКТИ ДÆР.

ГЪУДДАГ АЕНТÆСТГИНÆЙ АРАЗУНБÆЛ КА АРХАЙУЙ, АРФИ АККАГ ДÆР Е ЛЕЙ?..

Уæхæн гъудимæ æрцудæнцæ, фæстаг рæстæг Уæрæсей хецаудзийнади бæрнондæр косгутæй нæ республикæ ка бабæрæг кодта, æ социалон-экономикон уавæртæ æма гæнæнти хæццæ бæлвурдæй ка базонгæ 'й, етæ.

Уæрæсей Президенти æнхусгæнæг **Максим Орешкин**, нæ республикæ бабæрæг кæнгæй, фæуидта цалдæр кустадон æма социалон объекти. Цæгат Иристони Сæргълæууæги ихæстæ рæстæгмæ æнхæстгæнæг **Сергей Меньяло**, республики бæрнон косгутæ радзурдтонцæ нури социалон-экономикон уавæри туххæй, уæдта нæмæ ци инвестицион программæтæбæл цæудзæнæй куст, уонæбæл.

Фермерон хæдзарадæ «Долина спаржи» дæс æма æртинсæй гектаребæл алли анз дæр æрзайун кæнуй аци халсари дууадæс хуземæй 100 тонней бæрцæ продукци. Косуй си æртинсæй адæймаги.

Максим Орешкин аразийæй байзадæй сæ архайдæй, æ дзубандимæ гæсгæ, хуарз уидæ иристонаг спаржæ дуйней алли рауæнтæмæ æрветун, фæдæни ба уæхæн хуæрæндонæ байгон кæнун, хуæруйнагтæ си аци пайдайæг халсарæй конд куд цæуонцæ.

Дзæуæгигъæуи æхсæзинсæй æригон футболисти 12-16 анзæй кари уæнгæ сæ зонундзийнæдтæ уæлдæр кæнунцæ футболон академи «Алани»-й. Иуазгутæ фæуидтонцæ, куд арæзт æй ахурадон æма тренерон куст, бакастæнцæ, биццеутæ хъазмузи хæццæ куд арæхсунцæ, уомæ. Максим Орешкин устур аргъ искодта сæ архайдæн æма син арфæ ракодта.

Нæ республики промышленности къабази райрæзтбæл дзубанди цудæй након-технологон æма промышленнон центр «Баспик»-и бундорбæл. Иуазгутæ бабæрæг кодтонцæ након цехтæ, байгъустонцæ, ахургæндтæ тагъд рæстæги ци проектбæл косдзæнæнцæ, уомæ.

Раздæри завод «Электротинк»-и агъазиу цехтæ æма бæстхæйттæ нæуæг хузи райразун, хауæццæгги дуккаг бакустæй продукци есун, аци æма æндæр фарстатæбæл дæр цудæй дзубанди. Куд фæннисан кодтонцæ, уотемæй еугур гъуддæгъутæмæ дæр цæстдæрд уодзæнæй æрдзон фæрæзнитæ æма экологий Министрадæ æма «Росприроднадзор»-и 'рдигæй.

Идарддæр делегаций иуонгтæ æрлæудтæнцæ нæ сахар сæйрагдæр гъæунгтæй еу, Сабурдзийнади проспекти райдайæнбæл. Нуртæккæ ами цæуонцæ арæзтадон-цалцæггæнæн куститæ Евгений Вахтангови хæдзарæ-музей. Нæ республикæ райрæзти Агентди программæ «Культурæ»-йи разамонæг **Атайти Мæдина** лæмбунæг радзурдта хабæрттæ.

Сергей МЕНЯЙЛО æма Денис МАНТУРОВ нæ республики промышленнон кустæтти продукций равдисти.

ЦÆГАТ ИРИСТОНИ РАЙРÆЗТИ ГÆНÆНТÆ АГЪАЗИАУ АЕНЦÆ!..

Нæ республики Хецауади Сæрдари ихæстæ рæстæгмæ æнхæстгæнæг ТУСКЪАТИ Таймораз (рахесæрдигæй — фиццаг) æма Максим ОРЕШКИН (рахесæрдигæй — дуккаг) фермерон хæдзарадæ «Долина спаржи»-й.

— Дуйней фиццаг циртдзæвæн Вахтанговæн байгон кодтонцæ Дзæуæгигъæуи, ами ес æ номбæл Хонсар Уæрæсей зæронддæр драмон театр.

Федералон нисанеуæг кæмæн ес, уæхæн устур культурон ардзæстæ исаразунмæ бавналдтан. Уодзæнæй си камерон зал, актертæн фусунæттæ, игон сæрдигон театралон фæзæ æма кинотеатр, æрмдæснити минкый туан, — загъта Мæдина. Æ дзубандимæ гæсгæ, проект арæзт цæуи хецен амалгъонтæ æма Вахтангови номбæл театри агъазæй. Паддзахадон академикон театри сæдæ анæмæ æма Уруссаг академикон театри дæс æма авдинсæй анæмæ аци анз байгон уодзæнæй хæдзарæ-музей. Фæстæдæр си арæзт æрцæудзæнæй алцæмæй æнхæст культурон центр.

Уæрæсей Президенти агъазгæнæгæн æхцæуæн балци адтæй нæ сахар паркмæ, уоми 'й

базонгæ кодтонцæ, Терки билгæрæнттæ идарддæр куд аййевгонд цæудзæнæнцæ, уой хæццæ.

ПАЙДАХÆССÆГ ФАДУÆТТÆ ГЪÆУАМА ДЗÆГЪÆЛ ЛÆУД МА КÆНОНЦÆ...

Уой хуæдфæсте Цæгат Иристони косæг балций адтæй Уæрæсей Федераций промышленности æма базаради министр **Денис Мантуров**. Æ хæццæ нæ республики Сæргълæууæги ихæстæ рæстæгмæ æнхæстгæнæг Сергей Меньяло, республикон профилон министрадтæ æма ведомствити разамонгтæ, уотемæй е бабæрæг кодта гæдæ æма гæдæй дзаумæутти кустгæнæг фабрикæ «Рокос». Министр æрзилдæй кустуати цехтæбæл, базонгæ 'й кустадон процесси хæццæ. Фабрики разамонæг Цомайи Марат министри базонгæ кодта, кустуат гæдæй

конд ци дзаумæуттæ уадзуй, ци гæдæрмæг æма ци техникæй косунцæ, сæ продукцийæн фæлхасгæнгутæ ци хузи аргъ кæнунцæ, уæдта, кустуати идарддæри ирæзтæн сæмæ цуавæр инвестицион проект ес, еугур уони хæццæ. Сæ инвестицион проект баст æй кустадæ рапарахат кæнуни хæццæ. Уомæн ци мадзæлттæ æма агъази фæрæзнитæ ес, уобæл Денис Мантуров æма **Цомайи Марат** лæмбунæг æрдзубанди кодтонцæ.

Минкый фæстæдæр хецауади Хæдзари фойей федералон министр базонгæ 'й Цæгат Иристони промышленнон кустæтти продукций равдисти хæццæ. Сæ продукций хæццæ иуазгути базонгæ кодтонцæ: акционерон æхсæнадтæ «Радуга», «Кетон», «Након-кустадон еугонд «Бином», «Дзæуæгигъæуи завод «Электротинктор», «Дзæуæгигъæуи вагæнттæ цалцæггæнæн завод»; æнæнхæст

бæрнондзийнади æхсæнадтæ: након-кустадон еугонд «Токар», «Иристони сæуæхсæдт», «Еугонд арæзтадон компани «21 век», «Ирæфи хуиæн фабрикæ», «Уæледарæс», «Галион», «Дезомед», «Изольда»; игон акционерон æхсæнадтæ «Магнит», «Кавдоломит», «Мæздæггаг нивæфтудтæ».

Денис Мантуров дзурдта алли кустуати разамонæги хæццæ дæр: сæ кустуати кустуатидзийнæдтæ ес, цуавæр тухстдзийнæдтæ æййафунцæ æма федералон хецауади 'рдигæй цуавæр агъазмæ æнгæлмæ кæсунцæ, уобæл.

— Ци равдист фæуидтон, е дзорæг æй, республики промышленнон гомусадæ агъазиу ке 'й, уобæл, — уæхæн хатдзæг искодта Денис Мантуров. — Æма, цæмæй гомусгиндæр кæна, уой туххæй, фиццагидæр, размæ рахæнун гъæуи арæзтадон æрмæгутæ уадзуй къабазæ, химион, электронон, металлургон промышленностæ. Еугур еци къабæзтæ размæ цæмæй цæуонцæ, уомæн ес федералон æма регионалон агъази фæрæзнитæ, æма си сæ бон æй пайда кæнун. Еци гъуддаги син мах дæр фæйагъаз кæндзинан.

Сергей Меньялой гъудимæ гæсгæ, Цæгат Иристони ес берæ промышленнон фæзуæттæ, ин-нæ регионти уойбæрцæ нæйис. Уой фæдбæл æ радзубандий уотæ баханхæ кодта:

— Æма етæ дзæгъæл лæуд гъæуама ма кæнонцæ!.. Зæгъун гъæуи уой дæр, æма æвæстеуатæй гъæуи райразун промышленнон парктæ æма технопаркæ, уæхæн гомус дæр республикæмæ ес. Хецауади 'рдигæй ес айдагъдæр еунæг домæн — кустуатæн æхемæ гъæуама уа райрæзти программæ, æма имæ уæд агъази гæнæнтæ æнцондæрæй бахъæртдзæнæнцæ. Иннæ расагъæскæнуйнаг ахсигæ гъуддæг — æгустдзийнадæ нæ республики хъæртуй æхсæрдæс процентæмæ, уотемæй ба, ци промышленнон кустуæттæ нæмæ ес, уонæми косгутæ нæ фагæ кæнуй, нæйис, ка гъæуи, уæхæн дæс-ни специалисттæ. Уомæ гæсгæ æркæсдзинан æма бундоронæй райараздзинан астæуккаг профессионалон ахуради къабазæ, дæсми косгутæ цæттæ кæнуни гъуддаги абони домæнтæн дзуапп куд дæтта, еци хузи.

Бæлвурд дзубанди цудæй металлургий къабазæ размæ рахæнунбæл, хузин æма сау металлургий къабазæ ци промышленнон продукци уадзуй, уобæл фæдонтæ æвæруни фæткæ æма ибæл, хъалонтæ фæдунæн ци æгъдау æвæрд ес, уой бахузæнон кæнунбæл, сæ гомусадæ æма син се 'фтуйæггæттæ фæффулдæр кæнунæн син гъæугæ равгитæ куд уа, уобæл æма æндæр ахсигæ хæдзарадон фарстатæбæл.

**Æрмæг бацæттæ кодта
ХЕКЪИЛАТИ Маринæ.**

Франческо ПЕТРАРКА (1304-1374). Итайлаг поэт: «Карни фудæвзарæн-ти нихмæ алцæмæй дæр хуæздæр уартлæгдзийнадæ, æхсарæ. Тæрсæгæ æнæ хуæцæнгæрзæй, цæйбæрцæбæл хъæбæрдæр тæрсай, уойбæр-цæ дæмæ тас тулаваздæр кæндзæнæй; ледзæги соргæ кæнунцæ, итаугæ хъæдори – æнсæндгæ... Лæууæгæн ба æнсæндæн нæййес...»

ДИГОРÆ

№24. 2021 анз.

30 июнь — хорхæтæни мæйæ

3

АРÆЗТ ЦÆУНЦÆ ГЪÆУГÆДÆР МАДЗÆЛТТÆ ФУДНÆЗИ НИХМÆ

Республики сæйраг санитарон дохтир **Тибилти Алан** куд загъта, уотемæй нæмæ æнхæстгонд цæунцæ Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Сæргълæууæги Укази финст домæнтæ (аци Укази туххæй æрмæг кæсетæ 3-аг фарсбæл. – Ред.) Зæгъæн, «Роспотребнадзор»-и косгутæ иннæ бæрнон ведомствити хæццæ кæнунцæ рейдтæ, алкæмæн дæр æмбæлгæ амондзийнæдтæ раттунцæ.

Сергей Меньяло æргом раздахта, санитарон-эпидемиологон мадзæлттæ федарæй æнхæст кæнунмæ. Æ дзубандимæ гæсгæ, е адæми косун бауадздæнæй, уæлæнхæсæн гæрæнтæ син нæбал багъæудзæнæй.

Куд æнæгъæнæ Уæрæсей, уотæ Цæгат Иристони дæр нуртæккæ санитарон-эпидемиологон уавæр берæ цæмæйдæрти бабæй сагъæссаг кæнуй адæмæн дæр æма хецаудзийнадæн дæр. Æма е цæмæй тæссаг фæстеугутæй ма иситинг уа, уомæ гæсгæ ба æнæмæнгæ гъæуй рагацау гъæугæ мадзæлттæ æнхæстæй аразун. Уой фæдбæл нæ республики Сæргълæууæги ихæстæ рæстæгмæ æн-

хæстгæнæг Сергей Меньяло 22 июни бафинста сæрмагонд Указ, кæцими еу-цæйбæрцæдæр фæккарздæр æнцæ уæлæнхæсæн санитарон цæстдарди мадзæлттæ.

Укази уагæвæрдтæ æнхæст кæнуйи фарстатæбæл дзубанди цудæй корона-вируси инфекци паракхатдæр кæнунæн гæрæнтæ æвæруни фарстати фæдбæл республикон штаби радон æмбурди. Сергей Меньяло, санитарон-эпидемиологон цæстдарди мадзæлттæ еуцæйбæрцæдæр фæйахæдгæдæр кæнуйи туххæй дзоргæй, уой дæр баханхæ кодта, цæмæй республики еугур цæргутæ дæр лæмбунæг æнхæст кæнонцæ санитарон æдасдзийнади домæнтæ.

– Уæхæн бæрнондзийнадæ еумæй-агæй ку бавдесæн, уæд нин уой фæрци бантæсдзæнæй, цæмæй карз не зæуæгæй æ хъаури мабал бацæуа.

Дзубанди ци Укази фæдбæл æй, уомæ гæсгæ 23 июнæй фæстæмæ сæ хъаури бацудæнцæ мæнæ ауæхæн рæстæгмæ мадзæлттæ:

– æхсæнадон хуæлцади косæндæнтæ гъæуама косонцæ айдагъдæр 6 сахатæмæй 23 сахаттæй уæнгæ (аци уагæвæрд нæ хауи, хуайраг хæдзарæмæ хæссунæн

ка цæттæ кæнуй, еци хуæрæндæнттæ æма кафетæмæ);

– рæстæгмæ гъæуама уорæд æрцæуа, базарадон центри ци гъзæн æма хей-ерхæфсæн центртæ ес, уони куст;

– кинотеатртæ æма концертон залтæн косæн ес айдагъдæр уæхæн фæткæмæ гæсгæ: зали ци бадæн бунæттæ ес, уонæн сæ 50 проценти гъæуама уонцæ уæгъдæ;

– организацитæ æма косæндæнтти разамонгута æмунд цæуй, цæмæй 65 анæмæй уæлæмæ кæбæл цæуй, уæдта, аллихузон хроникон незтæ ке тухсун кæнунцæ, еци адæми нæуæгæй раййевонцæ идарддзæфмæ кустуи уагæвæрдмæ.

Уой хæццæ, республики идарддæр дæр æнæмæнгæ æнхæсткæнуйнаг æй маскитæ дарун æма санитарон хейрхæфсундзийнади фæткæ дæр.

Укази ма куд загъд ес, уотемæй хецаудзийнади æнхæстгæнæг оргæнти разамонгута сæхердигæй гъæуама ахæдгæ уæлæнхæсæн мадзæлттæ исаразонцæ карз нези нихмæ тохи гъуддаги. Регионалон профилон ведомствитæ ихæсгин æнцæ, уæлдæрамунд уагæвæрдтæ куд æнхæстгонд цæунцæ, уомæ цæстдарæг косгути номхигъдтæ иснисан кæнун. Уони ихæс уодзæнæй, аллихузон æгъдауихæлдтитæ рабæрæг кæнгæй, административон протоколтæ аразун.

– Айдагъдæр еумæйаг хъауритæй бафтуйдзæнæй нæ къохи коронавируси гъомус расæттун. Еци нисанбæл косгæй, алкæмæй дæр домун бæрнондзийнадæ æма лæмбунæг архайд – уæхæн æй Сергей Меньялой фæдзæхст.

Уæ зæрдæбæл ма уин нæуæгæй æрлæуун кæндзинан: бæрзонд цæттæдзийнади уагæвæрд цалинмæ æ хъаури уа, уæдмæ санитарон æдасдзийнади домæнтæ фехалуни туххæй адæм иваргонд цæудзæнæнцæ. Зæгъæн, рæстæгмæ федаргонд фæткæ зонгæ-зонгæй ка ихала, еци хецæн адæймæгутæ 1-30 мин сомемæй, бæрнон косгутæ 10-50 мин сомемæй, амалгъонадон минкый косæндæнттæ 30-50 мин сомемæй æма юридикон организацитæ 100-300 мин сомемæй.

Сергей Меньяло цæстдарæг ведомствити разамонгуйи æргом раздахта вакцинаций фарстамæ дæр. Е профилон структурити бæрнон косгутæн байхæс кодта, цæмæй фæйахæдгæдæр кæнонцæ вакцинаций фæдбæл рохситауæн-лæдæрунгæнæн куст.

ДÆ ЦЪУХБÆЛ КУ НÆ ХУÆЦАЙ!..

Æррабий дин æнæдон будури аразун байдæдта куройнæ. Зондабий ибæл уоми исæмбалдæй æма 'й фæрсуй:

– Ци аразис, Æррабий?

– Гæрр, æма кæд дæ

сæри зунд ес, уæд æй куд

нæ балæдæрдтæ, куройнæ

ке аразун, уой?!

Зондабий фæйнердæ-

мæ ракæсæ-бакæсæ ракод-

та æма, цæугæдон ку некæми

æрæстæфтæй, уæд

Æррабийбæл айуан ракæнуйнаг

адтæй, фал, æфху-

æрди хуæн мæ ку балæдæра,

зæгъгæ, рагъуди кодта

æма æнæсдзоргæй рараст æй æ

надбæл. Æррабийæн

е зин куд нæ адтайдæ æма

исобстæ кодта, уотемæй

дзоруй Зондабийи фæстæ:

– Дæ хуарзæнхæй, Зондабий,

рæстмæ дин фæу-

уæд дæ куройнæ æма си

ирайгæ уо, зæгъгæ, мин

цæмæннæ райарфæ кодтай?

– Райарфæ дин кодтон, –

загъта Зондабий, фал

дæ куройнæ ци донæй

зæлдзæнæй, е æгæр

хъæбæр

гъæр кæнуй, æма мæ

нæ фæгъустай...

Гарик ХАРЛАМОВ, комик: «Цæй æма футбол, хъутургъани амæттаг фæууа, бустæгидæр нихгæнæн. Комкоммæ райсæн ести устур дæгъал æма 'й нихгæнæн еци спорт...»

Нæ футболæйгъазгутæ уой-йасæбæл æнарæхсгæ ке 'нцæ, уомæ гæсгæ сæ уингæ дæр куд нæбал кæнæн, уотæ сæ ескæми еувæрс уæхæн рауæни нихгæнæн, зæгъгæ, еци фæндон, ка 'й зонуй, раст уодзæнæй цæмæйдæрти. Æцæг еу фарста: нур нæ кардиуаги хабæрттæ кæмæй аразгæ 'нцæ, еци бæрзондибадæг хецауеуæггæнгутæн дæр сæ фулдæр фур æнарæхсгæ ку 'нцæ, æма уæд уонæн ба ци киндæуа? Етæ дæр нæ куд нæбал хъор кæнонцæ, уотæ ескæми еувæрсгонд æрцæуонцæ? Æма еци гъуддаг исаразунгъон ка 'й, уæхæн ба кæми разинна? Ка 'й гъæуама исараза, етæ сæхуæдтæ дæр уонæй ку 'нцæ...

Михаил ЧЕРНИКОВ, Уæрæсей медгъуддæгуйи министри нæдтæбæл æзмæлди æдасдзийнадæ ефтонгкæнуйнади фæдбæл Управлений разамонæг: «Фæндагон-цæстдарæг служби косæги сæйраг ихæс – нæдтæбæл æзмæлди æдасдзийнадæбæл архайун...»

Бæргæ уотæ гъæуама уа, фал... Хецау уой-йасæбæл бæрзонди бадуй, æма имæ нæ зинуй, далæ дæлиаути ба æ хумæтæг косгутæ сæ сæйраг ихæс æндæр хузи ке лæдæрунцæ æма сæ куст сæхе фæткитæмæ гæсгæ ке 'нхæст кæнунцæ. Фæткæ ба уæхæн: нæдтæбæл цæуни домæнтæ ихалгутæ куд фулдæр уонцæ, уотæ æдасдзийнадæмæ цæстдаргунæн хуæздæр æй, уомæн æма сæмæ уотæ фулдæр æрбахаудзæнæй «æфтуйæггæтæ».

Гермæн ГРЕФ, банк Сбери сæргълæууæг: «Еунæг мах бæстæ уæхæн уавæри æй, кæцими фæддонти базари уоййасæбæл агазизау хай æй еунæг устур гъзæгмæ. Æз уотæ гъуди кæнун, æма е æмбæлгæ уавæр æй...»

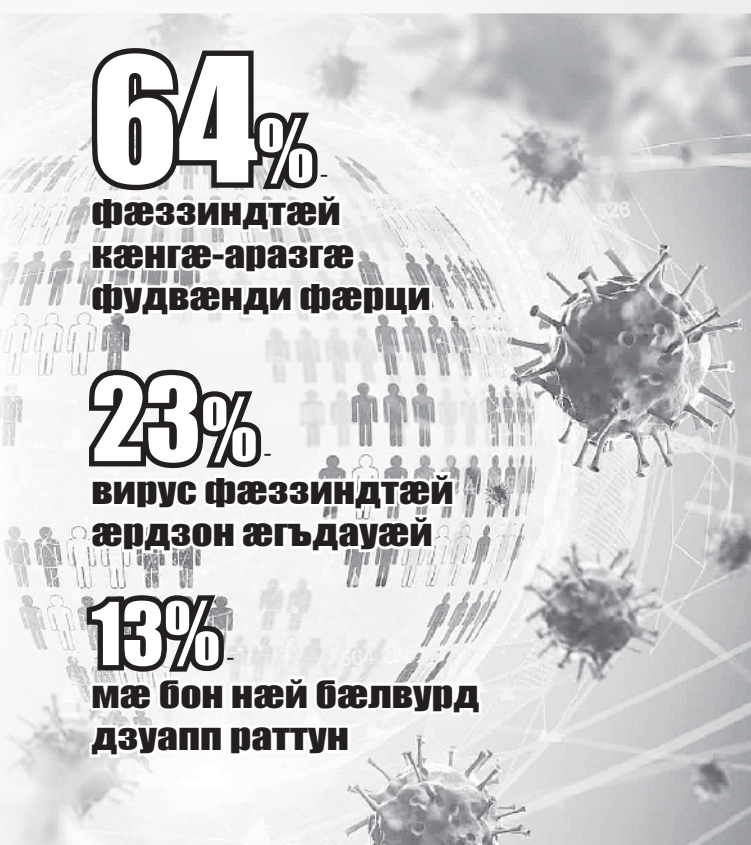
Уавæр æмбæлгæ уæд уодзæнæй, æма еци гъзгута, кæмæ си ци хай хауи, уой нæ нимайгæй, цæсгонгин ку уонцæ æма сæ «гъæзтитæ» арæхстгайдæр ку аразонцæ. Сæйрагдæрæй ба уой ку лæдæронцæ, æма сæ «гъæзтитæ» ке аразунцæ сæ байвæргуйи æхцатæй æма еци адæмæй уæддæр еуцæйбæрцæдæр ку æфсæрми кæниуонцæ...

АДÆМИ ЦÆСТÆ УИНАГÆДÆР ÆЙ!..

КОРОНАВИРУС НÆМÆ УÆДДÆР КÆЦÆЙ ФÆЗЗИНДТÆЙ?..

Коронавирус кæцæй фæззиндтæй, зæгъгæ, фарста дзиллон цæстингас бæлвурдгæнæг Левада-центр (Уæрæсей юстиций министрадæ 'й бахаста фæсарæйнаг агентти номхигъдмæ), уæрæсейæггæй кæмæ равардта, уонæн сæ дууæ æртиккаг хайи (64%) еци фуднез нимайунцæ биологон хуæцæнгæрзи нæуæг хуæбæл, кæци, æвæдзи, арæзт æрцудæй цидæр римæхст лабораторий. Мæлæтдзæг хылма æцæгæйдæр сæрмагондæй æргъудигонд ке 'й, еци гъуди паракхатдæр æй еугур карити адæймæгути æхсæн, уæлдайдæр ба е æруагæс кæнуй хестæр кари си ка 'й, уонæй. Уотемæй ба, еци не зæбæл бацæфсдзæнæй, зæгъгæ, уомæй нæ тæрсунцæ æрфарст адæмæн се 'мбесæй фулдæр (56%), е æй 2020 анзи февралæй нури уæнгæ тæккæ бæрзонддæр æвдесæн. Уæхæн уавæрти ниллæгдæр кæнуй, «Спутник V», зæгъгæ, вакцинай прививкæ искæнунмæ цæттæ ка 'й, уони нимæдзæ: евгъуд декабри æрфарст адæми æхсæн уæхæнттæ адтæнцæ 38%, нур ба – 30%. Е уой æвдесæн æй æма адæми æхсæн фæгæ куст нæ цæуй, вакцинай æнæмæнгæ искæнуйнаг фæрæзнæ ке 'й, корона-вирусы хе багъæуай кæнуйи туххæй æма æ нихмæ тохи нин ка фæйагъаз уодзæнæй уæхæн мадзал.

Сумах ба искодтайтæ вакцинаци? Кæд нæ, уæд ма цæмæ фæстæтæрæ кæнетæ æма ма цæмæ æнгæлмæ кæсетæ?

Сæдæ анзей размæ (1921 анзи 7 июли) Хуæнхон политехникон институт (нуртæккæ – Хуæнхон аграрон паддзахадон университет) игонгонд æрцудæй медицинон факультет – Хуæнхон республики медицинон косæндæнттæн дохтиртæ цæттæ æма сæ уонæй æнхæст кæнуйи нисанеуæгæй.

Сатана

Сирдон

«ӘНОСОН ЦАРДӘЙ ӘНОСОН КАДӘ ХУӘЗДӘР ӘЙ!..»

НАРТИ ЭПОС ТУЙГЪАНТИ МУХАРБЕГИ ИСФӘЛДИСТАДИ

Нә адәми намусгин евгуд цардиуа-
ги ахсигадә уодварнон хәзна – «Нарти
эпос»-и аййевадон хузи әвдист әрцу-
дәнцә Фидибәстә, фидиуәзәг уарзун
әма ә сәрбәлтау әновудәй архайун,
адәмти 'хсән еудзийнадә әма хәлард-
зийнади гуддәгүтә, рәстдзийнадә, әх-
сарә, әгадә цардмә әнәуинон цәстәй
кәсуни менеугутә.

Нарти эпос аййев хузәкәнуинадән
әй әнәисусгә игураән, дзурди дәсни-
тән е әй фәлгонцтә, мотивтә әма те-
мити гъәздуг хәзнадонә.

Эпосән ә аййевадон фәрәзнитә
әнцә аллихузон әма тухгин. Ә алли цик-
ли дәр бәлвурдәй зиннунцә аййев ху-
зәвдәсәг эпитеттә, зәгъән: «бор хонх»,
«сау хонх», «сугъәрийнә дзиккотә»
әма уотә идарддәр.

Рәсугд хуарәнти фәрци Нарти
кадәнгити иссерән ес әрдзи аллихузон
хузтә. Зәгъән, «Ацәмәз әма Агундә-
рәсугд»-и кәсән:

Сау хәд тьфылтәй хәрдмә
хауын байдайы, -
Гәмәх кьуылдымты, гәмәх
әрдүзты,
Әппын кәм нә зад кәрдәджы
хал дәр,
Уым ныр куы равзәры зәлдаджы
хуызән.
Гәмәх быдырты рәсугд
дидинджытә
Сә хулон сыфтә уәд куы
радардтой,
Әмә, гуыв-гуывгәнгә,
мыдыбындытә
Дидинджыты мыд цырын байдыдтой.
Сау хәды мәргәтә алы
хәләстәй
Кьуызиттуастгәнгә сау хәд
сә сәрыл
Исын байдайынц, - нарты Ацәмәзән
Рәсугд ныхъхьрыныц йә
рәсугд зарджытән...

Нарти эпосмә сә гьос раги әрдард-
тонцә хуәздәр хузәгәнгүтә, уонән е
иссәй агъазиау аййевадон уадзимистә

исфәлдесуни гәнән. Еци хузәгәнгү-
тәй еу әй Туйгъанти Мухарбег. Ә генион
уадзимистә исаразуни агъоммә е Нарти
эпос исахур кодта ләмбунәг, историон
әгъдауәй.

Кадәнгити мингай варианттә кәрәд-
зәбәл баргәй, кьамис әрцудәй уәхән
хатдзәгмә: бәгъатәр нарти туххәй ци-
дәриддәр варианттә адтәй, етә әнцә,
кәддәр ә рәсугддзийнадәй деси ка
әфтудта, фал цубур рәстәгмә ә раз-
дәри хузә кәмән нәбал ес, уәхән
агъазиау бәстихайи ихәлддзәгтә, –
финста Туйгъанти Мухарбег. Әма ә аци
загъди ес арф гудди, аци фарста әртасәг
косгүти аразуй раст надбәл эпоси еуәй-
еу әбәлвурд фарстатә раст ралух кәну-
ни гуддаги.

Әцәгәйдәр, эпоси еугур фәлгонц-
тә, адәм сә куд исаразтонцә, махмә
уотемәй не 'рбафтудәнцә, әрцудәй си
устур әйивддзийнәдтә.

Туйгъанти Мухарбег конд хузтә ахур
кәнгәй, зин баләдәрән нәй, уой ху-
зән ке неке баләдәрдтәй Нарти эпоси
адәмон уодиконд, ә бәгъатәрон рахаст.
Хузәгәнәгән ә агъазиау искурдиади
фәрци бантәстәй аййевадон әгъдауәй
нә евгуд дзамантән сә цәмәдесдзий-
надә әнхәстәй равдесун. Ә дессаги
реалистон хузтәй ном кәнуә ә адәмән,
уомән ә цитгин историйән. Хузәгәнәг
әргом кәнуә эпоси идеяон медес. Мухар-
бег хузи бәлвурдәй уинән нарти цард.
Таурәхтәй ист эпизодтә уотә рәсугд
әма тухгин фәлгонцгонд әнцә хузә-
гәнәги кьохәй, әма сә әнәгъәнәй
ка нә бакастәй, еци адәймаг дәр әй
баләдәрдзәнәй, таурәхтә цәбәл
дзорәг әнцә, уой, әма ә зәрдәй не-
кәдбал исцох уодзәнәнцә. Әхсар әма
Әхсәртәг куд фәммард әнцә, уой тух-
хәй эпоси кәсән:

«Әхсәртәг әваст ә хәма фелва-
ста. Ныццавта хәмай ә тухә ә бонәй.
Әма си е 'нсүвәр Әхсари рамардта...»

Мухарбег конд хузи Әхсар әма
Әхсәртәги уинән мардәй. Дзәрәссә
сәбәл ниддәлгоммә 'й әма әхе кәу-
нәй маруй. Хузи сәйраг бунат ахәссу

ТУЙГЪАНТИ МУХАРБЕГ:

**«Цәйбәрцәбәл арфдәр нихъ-
улдтән Нарти кадәнгити,
цәйбәрцәбәл бундорондәрәй
ахур кодтон зәронд цард әма
е 'гъдәуттә, уоййасә ми
хәбәрдәр әруагәс кәнун
райдәдта: Нарти эпос әй нә
адәмән әхе сәрмагонд ис-
фәлдистадә...»**

Әхсәртәги агъазиау гурә, ә реугудур
ин байгарста, әма гәдгинәй тог фе-
мәхстәй. Адәймаги цәстингас әхемә
әздахуй Дзәрәссә дәр. Сә алфамбулай
әрхунәй фегуппәг әнцә денгиз, хуән-
хтә, арв, мәргьтә.

Аци дессаги хузәй бәрәг әй, Туйгъ-
анти Мухарбег ке тундзуй Нарти эпос ре-
алистон әма психологон уәгәбәл әвде-
сунмә. Ә еци тундзундзийнадә әнгом

баст әй уадзимисти композицити декора-
тивон рахаст хәццә.

Нарти эпосбәл әртасән куст ка кә-
нуә, айдаг етә нә, фал таурәхтә ци
адәм кәсунцә, уонәмә дәр тәккә дес-
сагдәр фәлгонцбәл нимад әй Сатана,
эпоси тәккә сәйрагдәр әма уарзондәр
архайгутәй еу.

Сатанай фәлгонц аййевадон әцәг-
дзийнади әгъдауәй уойбәрцә дессаг,
уойбәрцә тухгин әй, әма ә мифологон
медес адәймагәй әрбайронх уй, мах
фәууинән, матриархати догә ә тәккә
тәмәни ку адтәй, уәди рәстәги тухгин
силгоймаги. Әцәгәйдәр, Сатанай фәл-
гонц бәрәг әнцә силгоймагән ә еугур
растаунаг менеугутәй беретә.

Адәм раст аргь кәнуңцә Сатанай-
ән, гьома, е адтәй зундгиндәрти-зунд-
гиндәр, зәнхи цәрәбәл рәдаудәр-
ти-рәдаудәр, ә рәсугддзийнадәй тар
әхсәвә дәр ниррохс уидә, ә дзубанди
ба топпи фати хузән ә нисанеуәгбәл
әнәцәрфәй исәмбәлидә. Сатанай
ку бафәндәуа, уәд ниуардзәнәй мет,
исистдзәнәй зәлгә-думгә. Сатана лә-
дәруй мәргьти әвзаг, уинуй, дуйней
цитә цәуей, уони.

Профессор Абайти Васо куд финста,
уотемәй Нартән уән ес, сә бәгъатәр-
тәй әнә кәмәйдәрәй, е сауәнгә сә
тәккә сәйрагдәртәй ку уа, уәддәр.
Гә әцәг син уән нәйис әнә Сатанай-
әй. Уомән әвдәсән әй, эпоси Сатанай
рамарди туххәй ке неци загъд ес, е. Са-
тана әй әнәмәлгә, растдәр зәгъгәй ба,
е цәруй, цалинмә Нарти муггаг цәруй,
уәдмә.

Сатанай фәлгонц Туйгъанти Мухар-
бег уәлдай арәхстгиндәрәй әвдесуй
нарти кувди – Урузмәг Сатанай хәццә
рахецән унбәл ку нилләудтәй, уәд Са-
тана әхуәдәг ци кувд исаразта, уони.

Кувди адәми астәу Сатана федау-
цәй ләууи, ә кьохи бәгәний хәлац, уо-
темәй әма адәммә игәлдзәгәй, уар-
зон цәстәй кәсуи. Ә рази тумбул фингә,
алли хуәрдә әма ниуәзтәй идзәг. Хузи
тәккә зингәдәр бунати уинән Урузмә-
ги. Е амонуй кәстәрти 'рдәмә. Кувди

адæмæн разамунд дæттуй Урузмæг. Финги фарсмæ бадунцæ дууæ зæронд лæги. Еу хуæцуй къосбæл æма, æвæдзи, кову. Адæм имæ нийгъустонцæ. Æ фарсмæ ци хъæрæу зæронд лæг бадуй, уобæл хуæцуй æндæр зæронд лæг; еу æригон бицæу Сатанамæ æнахур кæститæ кæнуй, хъæрæуи æрбахонуй. Аци рауæн хузæгæнæг хъæбæр хуарз равдиста нарти æгъдау - кувдмæ адæми сæ еугурей дæр хонун, устурæй-минкыйæй æ бон æрцæун кæмæн нæй, уонæн ба хæйттæ сæ хæдзæртæмæ æрветун. Еци æгъдау нæ адæммæ абони уæнгæ дæр ма æй. Хузи хуарз æвдист æрцудæнцæ кувди бадæг адæми игъæлдзæгдзийнадæ, фусунтæ рæдау æма иуазæгуарзон ке 'нцæ, фингити бæркадæн ниггæнæн ке нæйис, етæ.

Æнæ зæгъæн нæйис, Туйгъанти Мухарбег Сирдони сорæт кæми исфæлгонц кодта, еци хуздæй еуей туххæй дæр. Сирдон нартабæл еудадзугдæр гадзира хаттæй цæуй, нарта æй сæ «фидбилиз» дзæгъæли нæ хонунцæ. Е 'ртæ фурти Хæмици къохæй ку бастгæлдæнцæ, уæд уой фæстæ Сирдон коруй нартаей, се 'хсæнмæ 'й куд бауадзонцæ. Æ фурти æстæгутæй æхецæн дууадæстæнон фæндур искодта, нарти æхсæн исбадтæй æма е 'намондзийнадæбæл зарунтæ райдæдта.

Нийгъосунцæ нарта Сирдони зæрдихалæн зартаемæ æма ин æ курдиадæ исæнхæст кæнунцæ, кæд син фидбилизи хуасæй æндæр неци 'й, уæддæр.

«Зæрдрист, зæронд æма ездон кæнуй адæймаги, - финсуй Абайти Васо, - сауæнгæ фудгæнгутти дæр. Мах уинæн, æ зини сахат Сирдон иссæй, адæймаг барæ-æнæбæри дæр устур аргъ кæмæн кæнуй, уæхæн зинтæфæууинæг лæг. Е искодта фæндур, исаразта ин æ дууадæс тæни æма райдæдта зарун æ зиндзийнади таурæхъ. Зар игуруй гъæзмæртти - æвæдзи, еци дессаги эпизодæн уæхæн æй æ гъуди. Сирдони кæун, æ фæндури цагъд бахъæрдтæй сауæнгæ тузмæг нартаемæ дæр, сæ зæрдитæмæ син багъардта».

Адæмон хузæгæнæг Туйгъанти Мухарбег исхузæ кодта еци зæрдæмæгъ-аргæ усмæ. Хузи раззаг пълани уинæн Сирдони æд фæндур; æ гури конд, æ цæсгони бакаст дзорунцæ е 'нæкæрон зиндзийнадæбæл. Сирдони кæунмæ нарта зæрдихæлдæй лæуунцæ æ алфамбулай, сæ сæртæ æруагътонцæ, уотемæй имæ нийгъустонцæ.

Цалдæр дзурди Батраз æма Алæфи тох ци хузи уинæн, уой туххæй дæр. Æндонреу Батраз Алæфи цонг исæздухта - Алæф, Сохъхъур уæйуги фурт, нарти фæсæвæдмæ фæрсмæ кæститæ ке кодта, уой фæдбæл.

Батраз æй уæйуги асæ, æ цонги хæцъæфтæ бæлвурд бæрæг дарунцæ. Æзгъæр тохæндзаумауттæй ефтонг. Батрази фæлгонци еугонд æрцудæй нарти бæгъатæрти уæлиундæр бæрцбарæн. Батраз æй æгæрон тухи хецау, æхсаргин тугъдон, æ адæми знæгтæн нæ хатир кæнуй. Алæф, устур хъаури хецау уогæй, æй илгъаг, нецæййаг.

Хузи мæдæгæ нартае кафунцæ Батраз æма Алæфи алливарс.

Нартае исфæндæ кодтонцæ Хизи æлдари нихмæ стæри фæццæун. Зæрдæмæдзæугæ конд æй аци хузæ дæр. Нарти адæм сæхемæ нæ 'нцæ, уой базонгæй Хизи æлдар раскъафта Сослани рæсугъд уоси. Æма нур нартае, Сослан сæ разæй, уотемæй раст æнцæ Хизи фæдармæ, фал сæргубурæй фæстæмæ æрбаздахтæнцæ. Уæдмæ фæззиндтæй Батраз, нартаемæ фæдззурдта, стæри цæун гъæуй, зæгъгæ.

Хузи сæйраг бунат ахæссунцæ æртæ хъайтари: Батраз, Урузмæг æма Сослан. Батраз æ тугъдонти размæ лæууы æвæл-мастхузæй, нифсгунæй. Урузмæг арф гъудити бацудæй. Сослани бакаст æй мæстгун, е 'фхуæргутæмæ æнæуинондзийнадæй е 'дзаг. Нур ба æркæссæн Туйгъанти Мухарбег конд Ацæмæзи хузæмæ. Ацæмæз лæууы къæдзæхи сæрмæ æма уоми уæлиндзæй цæгъдуй æ уадиндзæй. Æ бакоммæ сау хонх, уой сæрмæ цæруй Сау хонхи хецау Сайнæг æлдар æ рæсугъд кизгæ Агунди хæццæ. Ацæмæз æ дессаги зартаей гъавуй кизги зæрдæ балхæнунмæ. Бицæуи алливарс æрæмбурд æнцæ гъæддаг сирдта, мæргътæ, етæ

цагъдмæ иселлæг унцæ - сæ базуртæ ниппарахат кæнунцæ æма сæ телунцæ, хъиллиппитæ кæнунцæ, кафунцæ.

«Æцæгæйдæр, - финста Абайти Васо, - еци уадиндзи цагъдæй æносон цъетæ дæр тайун райдайунцæ; дæнттæ сæ билгæрæнттæй райвулунцæ, къæдзæхти фæртæ цъæх-цъæхид фестунцæ, игуæрдæнти деденгутæ исæрттевунцæ, гæлæботæ æма мудибиндзитæ се 'хсæнти ратæх-батæх байдайунцæ: æрситæ сæ зуймон тарфунæйæй райгъал унцæ æма сæ лæгæттæй рабурунцæ...»

Аци хузæмæ кæсгæй, адæймаги зæрдæбæл æрбалæуунцæ æндæр адæмихæттити эпости ауæхæн сорæттæ - зæгъæн, æ зард æма фæндури цагъдæй сауæнгæ гъæддаг сирдти дæр æхемæ ка æригъосун кодта, еци бердзейнаг Орфей, цæститæбæл ма рауайунцæ Вьянймейнен карелофиннаг поэтикон кадæнгити æмбурдгонд Калевалæй, Садко уруссæг таурæхътæй...

Нартае зæнхон адæмæй сæ тухæ ке хæццæ нæ равзурстонцæ, уæхæн син нæбал байзадæй. Æма син уæд сæ фидбилиз Сирдон баунаффæ кодта Хуцауи хæццæ истох кæнун.

Нартае исхуæстæнцæ Хуцауи нихмæ. Дзæвгарæ рæстæг Хуцау неци амал еруй нарти басæттунæн - еуемæй хуæрзæрæхст æнцæ, иннемæй ба се 'знагбæл хийнæй цæунцæ æма уой фæрци еудадзугдæр сæ нихмæлæгутæ дæрæнгонд æрцæунцæ, уотемæй сæхуæдтæ ба дзæбæхæй райервæзунцæ. Уæд Хуцау нарти ралгъиста, æма сæбæл фуданз искодта. Уой туххæй кадæнги кæссæн:

Хуыцау сын, зæгъы, сæ хин
куы базыдта,
Уæд сæ ралгъыста, æмæ сæ
хуымтæ
Бон цъæх куы кодтой,
æхсæв та - кæрдинаг.
Бон-уу кæрдынмæ куы
ацыдысты,
Уæд-уу сæ хортæ цъæхæй
ныййæфтой.
Æхсæв дæр-уу сæм куы
ацыдысты,
Уæд дæр-уу хуымтæ цъæх
фестадысты.

Цийфæнди æлгъист кæд кодта Хуцау нарти, уæддæр уонæн сæ нифс нæ састæй æма идарддæр тох кодтонцæ уæлæрвти хæццæ.

«Æносон цардæй æносон кадæ хуæздæр æй!» - зæгъунцæ нартае.

Нарти тугъдонтæ, сæ сæргъи Урузмæг, уотемæй фæттæй æхсунцæ, сæ размæ ци хуари будуртæ ес, уони. Æфсæрæ куддæр фæббор уй, уотæ 'й сагелфат фæллух кæнуй æма цæттæй байзайуй.

Нартае се 'ндаг бакаст æй æнæбасæтгæ. Е уобæл дзорæг æй, æма нартае ке 'нцæ фæразон адæм, цийфæнди зин уавæрти дæр сæребари сæрбæл ке тох кæнунцæ.

ХЪÆЦМÆЗТИ Евгений.
1970 анз.

Аци фæртæбæл мухур кæнæн, Туйгъанти Мухарбег Нарти кадæнгитæмæ гæсгæ ци хуздæ искодта, уонæй цалдæр.

ТУЙГЪАНТИ Мухарбег хъæбæр гъенцъун кодта нæ аййевади архайгутæй кадæртæ æггæр æдзæстуарзон æма соцъагæнагæ ке 'нцæ, уой фæдбæл. Уой фæдбæл уотæ финста: «Æхе хонхи цъопп æнгъæл унбæл ка исахур уй, æ лæгигъæдтæ æма æ гъуддæгутæ ба æхемæ тæккæ хуæздæр æма тæккæ аккагдæр кæмæ кæсунцæ, еци адæймагæй макæд хезæ инней æскъуæлхтдзийнæдтæн гъæу-гæ аргъ искæнун.... Æз ма ахурдзæутæмæ ахид æрæстæфун,

Туйгъанти Мухарбег æ мадæ Асиати (Санати Гацири кизгæ) æма æхуæрифуртпихæццæ.

Мухарбег æрбацудмæ нæ еугуремæн дæр нæ цæститæ исуорс уиуонцæ. Нæ мадæ фингæ æвæрунмæ фæууидæ. Мæ кæстæр хуæрæ æма ме 'нсувæр ба Мухарбегмæ баледзиуонцæ, æ этюдти папкæ ин æ къохæй ракъахиуонцæ, æма ибæл цийнæ кæнунмæ фæууиуонцæ, фæстагмæ ба 'й финги уæлгъос исбадун кæниуонцæ.

Еууæхæни дин Мухарбег æ сосæгдзийнадæ ку исгъæр кæнидæ: сæумæраги ести кустмæ бавналуй, æма, цалинмæ æ зæрди фæндæуагæ нæ фæфудæбон кодтайдæ, уæдмæ æ гъæлæс-мæ комидзаг нæ хаста. Уотемæй ибæл ахид байзæр уидæ. Нæ мадæ 'й уайдзæфти бун фæккæнидæ.

— Мадта гъенур æфсес адæймагмæ уæлтамæнадæ куд гъæу-ама æрцæуа?! — зæгъидæ ин.

Еууæхæни Сталинимæ æрбацудæй Абайти Васо. Мухарбег æй зæрдибунæй уарзта. Бонæй киунугæдонæмæ æрбауадæй æма мин уотæ:

— Изæри, ирон-индийаги сорæт конд ку фæууон, уæд уæмæ Абайти Васой хæццæ фæццæу-

байеудагъ æй аййевади туххæй. Еууæхæни æрæстæфæтæн, Мухарбег бæхтæ мæмæ Клодти бæхти хуæн ке кæсунцæ, уой. Туйгъанифурт мæмæ десæйдзаг цæсти-тæй æрбакастæй, мольбертæй æ цæститæ нæ исиста, уотемæй еуварсдæр æрлæудтæй, æ сæр батилдта æма загъта:

— Раст зæгъис. Æма 'й мæху-æдæг куд не 'ргъуди кодтон.

Нарти таурæхътæ фиццагидæр Мухарбег дессаги хузмæ гæсгæ базудтон, уой фæрци базонгæ дæн ирон литературы хæццæ, Иристон мин уой фæрци æнæзонгæ нæбал адтæй.

Гъуди ма кæнун уой дæр, æма 1933 анзи нæмæ сæрди æрбацудæй Хохти Аслæнгери. Æ кой ин ахид кодтан, æма 'й фæсауонмæ хуарз зудтан. Мухарбег мæ музеймæ бахонидæ, æма си кастан Хохи-фурти конд хузмæмæ. Мухарбег æй уæди хузмæнгутæй беретæй уæлдæр æвардта, ирон орнаментбæл ци фудæбон бакодта, уомæн ин устур аргъ кодта. Аслæнгери нæмæ дуккаг бон ку 'рбацудæй, уæд дуккаг бон базонгæ ан. Адтæй фудхузмæ арæзт, е 'змæлд — цурд, æ дарæс — хуæр-

Рацудайдæ мæйæ, æма ин æ финстæгутæ еу инней фæдбæл есун райдæдтон. Æ гъæститæ мин фæккодта, цума зæнхæбæл уомæй æнамонддæр нæ адтæй. Æз бацæуинæ Мухарбегмæ, Аслæнгери финстæг имæ радтина. Æ æ медбилходгæй бакæсидæ финстæг, е 'рмадзæ нигъæнидæ, рандæуидæ пости хайадæмæ æма æхца парветидæ. Æ дæр си ку райсидæ, уæд сæ уйтæккæ дæр исхарз кæнидæ æма бабæй ин æ нæуæг фæдесон финстæг райси-анæ. Нæ, Мухарбег не 'смæстгун уидæ, æ хæларзæрдæ медбил-тихут некæд ниуадзидæ, æма бабæй ин æхца парветидæ. Уотæ бакæнидæ:

— Цæуон. Еци адæймагмæ фæккæсун гъæу. Дессаги хузмæнгæнæг æй æма 'й судæй дæр куд рамарæн.

1937 анзи зумæги каникулти рæстæг нæмæ Аслæнгери æма Энвер æрбалæудтæнцæ. Æде-угурæй нæмæ фæцæнцæ дууæ бони. Ме 'нсувæр æма мæ хуæ-рæ сæ хæццæ сахарбæл æрзил-дæнцæ. Фиццаг бон бацудæнцæ Аййевадон музеймæ. Аслæнгери хъæбæр бæлдтæй сомехаг хузмæ-нгæнуги куститæ фæууинунмæ, уæлдай фулдæр ба уарзта Са-рьани исфæлдистадæ. Еци изæр бацудæнцæ оперон театрмæ.

Радзубанди кæнуни барæ дæр сæ нæ фæууидæ, фал мин еууæхæни Аслæнгери æ бæл-дæ раггом кодта: фæндадтæй æй Туркмæ фæццæуон, евгуд æности уордæмæ ка рафудæй, еци ирæнтти карнæ базонун. Сæ цард, дан, син равдесина, цума, дан, ма ирон æгъдæуттæй естæ-бæлти хуæст æнцæ, æнхæст ма сæ кæнунцæ. Бæргæ ку бафту-дайдæ Туркмæ, фал æ бæлдæ не 'сæнхæст æй.

Æзинæ цума адтæй, уой-йау ма мæ зæрдæбæл лæууи еу уæхæн хабар. Туйгъанти Мухарбегæн еу кадæр уæхæн хузмæ искæнун бафæдзахста: равдесæ, дан, мин Кавказ иссæребарæ кæ-нуни сæрбæлтау ци тох цудæй, уой. Æнæмæнгæ, дан, си гъæу-ама зинна фидтæлтиккон мæсуг. Хузи гъæуама æвдист æрцудай-дæ, мæсуги фарсæй нæмгута фæстæмæ куд æсхъеунцæ, æма ка сæ 'хста, уонæн сæхæбæл куд уайуонцæ, уой дæр. Бæлах уой медæгæ адтæй, æма еци лæгæй не 'руагæс кодта, хузмæнгæни

ХЪАЗАР АДÆЙМАГ НИН АДТÆЙ...

Мæхе амондгунбæл нимауон, Сталинимæ бафтуйгæй хузмæ-нæг Туйгъанти Мухарбег хæццæ ке базонгæ дæн, уомæй. Мухарбег адтæй, зæгъæн дæр кæмæн нæй-йес, уæхæн зæрдесгæ адæймаг.

Е адтæйдæ 1932 анзи сентя-брæн æ фиццаг кенæ æ фæстаг бæнтти. Мухарбег хæццæ мæ базонгæ кодта хузмæнгæни фурт Энвер. Уæд æз косун райдæд-тон парткабинети. Еци азгъунсти адтæй облæсти сæйраг кæсæн-донæ дæр. Энвер куста уоми ди-ректораей. Æма æ дзубандитæй базудтон, æ фидæ хузмæнгæнæг ке 'й, уой æма фæннæхстæр ан сту-димæ. Цудтæн, фал мæ гъудий кæрони дæр нæ адтæй. Райгурæн бæстæ æвæдуйгæ рæсугъдæй ке фæууиндзæнæн æма мæ зæрдæ хузмæнгæни æрмадзи ке бай-зайдзæнæй.

Мухарбег адтæй хуæрзонд, æлвæст, рæсугъд цæсгон ин, дуйнемæ кастæй кæдзос, алциу-нагæ цæститæй. Адтæй еци раст æма еуæрдиуон, адæймаги тав-та æ цæстингасæй дæр. Æгæрон хъазар мин иссæй Туйгъанти Мухарбег, æгæрон устур аргъ ин кæ-нун æ уадзимистæн. Ку базонгæ ан, уæдæй фæстæмæ уæхæн бон нæ адтæй, æма æз студимæ кæд нæ бацудтæн. Мæ цæстæ дард-тон хузмæнгæни алли æрмдзæф-мæ дæр нæуæг хузмæ куд райгу-руй, уомæн адтæн æвдесæн.

Студий кустонцæ æ ахургæ-нуйнæгтæ дæр. Æ гъос сæмæ куд æновудæй дардта, куд зæр-дибунæй сæ уарзта, уобæл деси бацудтæн. Студий базонгæ дæн æригон студент Засети Алек-сандри хæццæ. Æмбæлттæ 'й гъазгæй Къогъо исхудонцæ. Уо-темæй е еци рæстæги иллюстра-цитæ искодта Бегизати Чермени киунугæн «Бирæгътæ». Студимæ ка цудæй, уонæй æндæр мæ зæр-дæбæл неке бадардтон.

Туйгъанти Мухарбегмæ цу-дæнцæ хестæртæ дæр, кæстæртæ дæр. Æма æрбацæугутæ æр-темæй ку фæффулдæр уиуонцæ, уæд æз сабургай мæхе исесина, хъори хуасæй æндæр неци дæн, зæгъгæ.

Рацудæй анзи 'рдæг, уотæ æз бахизтæн Туйгъанти хæдзари къæсæрæй. Фидæ æма фурт цар-дæнцæ еу уати. Дессагæй сæмæ неци разиндтæй: дууæ гъахти-ни нимæтæй æмбæрзт, стъол, æртæ-цуппар къелай, къуми та-буреткæбæл — керосинкæ, тæр-хæгутæбæл — киунугутæ амад. Фæрстæбæл — хузмæ, этюдтæ. Цæстæ сæмæ кæсунæй не 'фса-стæй, цума алæмæти бæстæмæ бахуадтæн, хори рохс си ивул-дæй. Абони хузмæн мæ цæстити рази лæууи хуарæн къариндæ-стæй хъæбæр дæсни конд, зæгъ-æн кæмæн нæййес, уæхæн рæ-сугъд этюд: ирд хорбон, надбæл фæццæуи, бæлвурддæр зæгъгæй ба, лæсæгау кæнуи адæймаг. Æн-гъæл адтæн, æма еци этюд ай-дагъ мæнæн уотæ хъазар адтæй, фал ма хузмæнгæнæг Ходи-фуртмæ дæр æнахур дессаг ке кæсуй, уой ку базудтон, уæд си хъæбæр фæббоз дæн. Аслæнгери хæц-цæ баздахтан Мухарбегмæ æма ин загътан нæ курдиадæ, гъома, этюдæй хузмæ исаразæ, зæгъгæ. Е бахуадтæй æма, æ къох ракъуæр-гæй, уотæ бакодта: «Уомæ мæ нæ евдæлуй».

Хуцаубæнтти сæумæраги Мухарбег цудæй этюдтæ финсунмæ, еци бæнтти æ ахургæнуйнæгтæй æ хæццæ неке адтæй. Фæстæмæ цæугæй махмæ æнæ 'рбауайгæ нæ фæууидæ. Къæсæргæй æр-бадзорида:

— Еу каст уæмæ, зæгъун, бакæнон. Уæ фиди хъæбæр имисетæ? Кæд уæмæ естæмæй фæккæсун гъæу? Æфсæрми ма бакæнетæ...

æн. Барæ нин ес? Сомехаг æма бердзейнаг æвзæгтæбæл ка дзо-руй, уотемæй æхе маддæлон æв-заг дæр кæмæй нæ феронх æй, еци ирæнтти хæццæ 'й базонгæ кæнон.

Еци изæр нæбæл райевгъ-дæй игъæлдзæгæй. Мухарбег æ хæццæ æрбахаста, Васомæ кæсгæй ке искодта, уæхæн сурх хуарæнтæй конд хузмæ, — уой раз-мæ сурх индийаги кой кодта, æма нур æ дзурд нæ фæссайдта. Аци сорæт рауадæй дессаг, студий фарсбæл ауигъдæй берæ фæл-лæудтæй.

Нæ иуазуги дзубандитæй мæ зæрдæбæл, гулæггагæн, не-цибал лæууи. Æцæг, гъуди ба ма кæнун мæ мади райдзаст цæсгон: æ конд цихтгунтæ иуазуги зæр-дæмæ фæццудæнцæ.

Хузмæнгæни куститæмæ кæсгæй нин æрмадзи дзубанди

заййев. Мухарбегбæл — устур кер-зæ цулухътæ, æ хæдони уæллæй æрбабаста нарæг ронæ.

Аслæнгери тухстæй, фæсау-уонмæ кедæр карз æхсилкъитæ кодта. Фæйнæхузи адтæнцæ, уæддæр Мухарбег Аслæнгери-бæл тухстæй, æ сонт миутæ ин хатир кодта, æмгъудмæ ку нæ исæнхæст кæнидæ кедæр фæд-зæхст куститæ, уæд æй, сæйгæ 'й, зæгъгæ, Мухарбег рæститæ кодта.

Цубур рæстæги фæсте Ас-лæнгери махмæ дæр æрбацудæй. Æрбахудта æй Энвер. Е лимæ-нæй цардæй мæ хуæрæ æма ме 'нсувæри хæццæ. Цуппаремæй бакъуар уиуонцæ, сахари кæрон-мæ рандæуиуонцæ, уомити æна-фонæмæ фæббадиуонцæ. Мæйи бæрцæ фæццардæй Аслæнгери, бадзурд исаразта, аванс райста æма денгизи билæмæ рандæй.

Туйгъанти Мухарбег Абисалти хуæрти хæццæ.

Туйгъанти Мухарбег æхуæрифурти хæццæ.

бон тæхгæ нæмгутаæ равдесун ке нæй, е.

Минкый мæститæ не 'скод-тонцæ Мухарбегæн, æхе «айе-вади аргъæнæг» ка худта, етæ. Киунугæдони директорæй ку кустон, уæд ин бафæдзахстон Хетæкати Къостай сорæт искæнун. Мæ курдиадæ мин бадзубандигонд æмгъудмæ исæнхæст кодта хузæгæнæг. Фæткæмæ гæсгæ къамиси иуонгтæ гъæуама исаргъ кодтайуонцæ хузæн æма ин гæгъæдитæ исаразтайуонцæ. Куд нæ!.. Къоста къамиси иуонгтæй неке зæрдæмæ фæццудæй - сæ еу уайдзæф иннемæй карздæр. Куд сæ балæдæрдтæн, уотемæй хузæгæнæгæй курдтонцæ устур хузæ искæнун, фал æ куст айе-вадæмæ ести барæ даруй æви нæ, уой мæтæ ба си неке кодта. Исмагъстун дæн, фал ци гæнæн адтæй. Раздахтон Мухарбег куст. «Айевади дæснитæ» кæд æрцæриуонцæ, зæгъгæ, æма ин загътон:

— Уайдзæфтæмæ æркæсгæй, хузæбæл бундоронæй бакосæ... Хебарæй ба Мухарбегæн бафæдзахстон:

— Æмбæлгæ дæр ибæл ма-бал бакæнæ, уони ба мæхе барæ уадзæ!.. Мæйи фæсте ба къамиси иуонгтæ нæуæгæй æрæмбурд æнцæ, нæ рази æрæвардтан хузæ. Æз син загътон, сæ еугур уайдзæфтæмæ дæр ке 'ркатæй, уой. Фæрракæсæ-бакæсæ кодтонцæ хузæгæнæги кустмæ, фал си неке нецæбæл фæггурусхæ 'й. Æма Къостай сорæт облæстон киунугæдони фарсбæл ауигъд æрцудæй.

Туйгъанти Мухарбег еци-еу рæстæг куста облæстон театри декораторæй дæр. Сæр багъ-дæй, зæгъгæ, уæд балетмейстери бæсти дæр бакосидæ, æ устур цу-лукхтæ æ уæле, уотемæй амудта, кафæг æ къах кæми куд гъæуама айиевдæрæй еса, уой, амудта син

кафуну ритм. Ирон адæми кæф-тити ритм хъæбæр хуарз зудта Мухарбег.

Туйгъанти Мухарбег хъæбæр хуарз зудта дуйней адæмти куль-турæ, зудта европаг æма уруссаг айиевадæ, истори, этнографи, литературæ. Мухарбег адтæй ирон адæми айиевадæ æновуд æртасæг. Иристони гъæутæбæл, хонхæй дæр æма будурæй дæр зилдæй, игъуста кадæнгæгæнгутæмæ æма финста адæмон ис-фæлдистади уадзимистæ, Нарты кадæнгитæ. Исахур кодта алантæ æма сомехæгги астæу историон бастдзийнæдтæ. Æмбурд кодта зундгонд историктæ Мовсес, Хо-

Советон хецаудзийнадæ ку исфе-дар æй, уæд Туйгъанти хæдзари, æнгæлдæн, æрæнцадæй гъæу-совет. Æма гъе уæд фесавдæнцæ Мухарбег фрескитæ, дзæбокæй сæ фæххуастонцæ. Æма къирæй-цæгъдгутаæн нæдæр сæхецæй, нæдæр ба сæ размæ еу уæхæн адæймаг нæ фæцæй, еци хъазар куститæ ка багъæуай кодтайдæ. Уой фæсте ма Мухарбег бæргæ æрцудæй сæ хæдзарæмæ. Фре-скитæ къирæй цæгъдгæй фæб-бунæй æнцæ, зæгъгæ, æнгæл адтæй, æма фарси еу цæстæ нх-снадта — æ мæгур зæрдæй фре-скитæ реставраци кæнунмæ гъав-та. Еци рæстæг Мухарбег размæ кадæр æрбацудæй, æма ин уотæ:

— Алливудтæ дин фæккал-тонцæ, Мухарбег, къирæйцæгъ-дгута. Къирæ æгириддæр фар-сбæл нæ цæфстæй. Æма дин дæ «гъолæнттæ» дзæбокæй фæхху-астонцæ. Мухарбег ба, дан, хæд-зари фæрстæ æндегæй-мæдæгæй «нигъгъолæнттæ» кодта.

Æ кустити иннæ хай ба фæса-рæнти, Вени сахарæ, байзадæй. Мухарбег æздахтæй æ райгурæн бæстæмæ, æма е 'рмæдзи дæгъ-æлтæ рæстæгмæ бал равардта хæдзари хецаумæ. Æ зæрдæ дардта, Венæмæ ма нæуæгæй ке бафтуйдзæнæй, уобæл, фал ин уæхæн равгæ нæбал фæцæй. Туйгъанти-фурт нин 1943 анзи уæхæн хабар радзурдта: 1939 кенæ 1940 анзи Венæй Мæскумæ ка æрбафтудæй, уæхæн фæса-рæйнаг, дан, агурдта хузæгæнæг Туйгъанти Мухарбег. Фæсарæй-наг разиндтæй, Мухарбег е 'рмæд-зи дæгъæлтæ кæмæ ниуагъта, е. Уæдæй нурмæ, дан, æнгæлмæ кæсун хузæгæнæгмæ, æ хузтæ-мæ, дан, кæд фæззиннидæ.

— Гъе, æма ци исаразтай? — рафарстон хузæгæнæги.

— Неци, — æнгæл кæмæн нæ адтæн, уæхæн дзуапп мин рав-ардта Мухарбег.

Устур Фидибæстон тугъди фæсте мæ зонгитæй кадæртæ рандæнцæ Венæмæ, уоми сове-тон æфсæддон хæйитти службæ кодтонцæ. Сæ еу цубур рæстæ-

муггаг æма адрес. Гæнæн ес, æма дæбæл, зæгъун, дæ хузтæ исæм-бæлдзæнæнцæ. Мухарбег мин уæхæн дзуапп равардта: «Феронх ми æй æ адрес. Уæдæй нурмæ цæйбæрцæ рæстæг рацудæй, æма ма ин æ муггаг дæр ка гъуди кæнуй...»

Мухарбег 1943 анзи декабри мæйи æнæнгæлти Еревани ба-лæудтæй. Нæ цийнæн кæрон нæ адтæй. Фусунатмæ дæр æй нæ рауагътан. Ме 'нсувæртæ æма мæ сиæхстæ тугъди будури ад-тæнцæ. Мæнмæ цардæнцæ мæ хуæрифурттæ. Мухарбег си неке зудта. Фæсæвæд уайтæккæ бали-мæн æнцæ иуазæги хæццæ, фур-боцæй имæ «дада» дзорун рай-дæдтонцæ. Мухарбег уæд Хонсар Иристони ахурадон-æртасæг ин-ститутти командировкæмæ гæсгæ æрбафтудæй Ереванмæ, сомех æма ирон адæми 'хсæн ци бас-тдзийнæдтæ адтæй, еци фарста ахур кæнунмæ. Еревани цардæн-цæ Мухарбег рагон лимæнтæ, айиевадæ æма литератури архай-гутæ. Мухарбег мæ бафарста, куд иссерон адæмон хузæгæнæг Акоп Коджояни, зæгъгæ. Кæддæр Код-жоянтæ Владикавкази цардæнцæ æма уæд, се 'ригон бæнтти ба-зонгæ 'нцæ Акоп æма Мухарбег. Коджоянтæ кодтонцæ ювелирон куст, уæлдай æрмарæхстгиндæр адтæй кæстæр æнсувæр Акоп. Петербурги айиевади Академи каст фæууни фæсте Мухарбег ис-фæндæ кодта Мюнхенмæ рандæ ун æма архайдта, цæмæй Акоп дæр æ хæццæ рандæ уа. Сомехаг биццеуи фидæ цæхгæр ниллæуд-тæй, кой кæнун дæр æй нæ уагъ-та æ фурти, фал имæ Мухарбег фидæ Сафар æхе ку бахатта, уæд дууæ нæбал загъта. Дууæ лимæ-ни еумæ рандæнцæ Мюнхенмæ, кустонцæ хузæгæнæг Антон Аж-бейи студий.

Æз телефонæй бадзурдтон Акопмæ, зæгъун, Туйгъанти Му-харбег фæндуй дæу фæууинун.

— Мухарбег ами 'й?! — ниций-нæ кодта Акоп. — Æма кæми 'й?! Нуртæккæ ами куд уа, уотæ! Аци минут!..

исдзориуонцæ, æндæр сæ цъухи дзурд нæбал адтæй. Цалинмæ сахари гъæунги цæуни барæ адтæй, уæдмæ фæббадтан. Уæд си сæ еуей, уæд инней цъухæй исхауидæ: «Гъуди ма кæнис?» Имистонцæ, имистонцæ...

Ма сæ хъор кæнон, зæгъгæ, мæхе Акопи æрмадзæмæ бай-стон. Уæдмæ етæ дæр æрмад-зæмæ æрбацудæнцæ. Мухарбег, куд алли хатт, уотæ нур дæр æ гъудитæ дзурдта æргомæй, хуз-тæмæ кастæй лæмбунæг æма си ести гъæндзийнадæ ку æрæстæ-фидæ, уæд нæ басосæг кæнидæ æ зæгъуйнаг. Коджоян æ хæццæ ахид исарази уидæ, фал ефстаг-мæ ба уæддæр уотæ бакæнидæ: «Нæ, ами, ка 'й зонуй, æз раст-дæр дæн...»

Уæхæн бон нæ адтæй, æма нæ Коджоян сæумæй кæд нæ ра-бæрæг кæнидæ. Сехуари фæсте Мухарбег хæццæ рандæуиу-онцæ. Æнгæлдæн, е æртиккаг бон адтæй. Коджоян нæмæ æр-бахудта зундгонд поэт Аветик Исаакяни. Фæсæхсæвæр син дзубанди байеудагъ æй лите-ратури туххæй, рауадæй сæмæ эпоси кой дæр. Сомехаг поэт ба-кастæй цалдæр скъуддзаги «Да-вид Сасунский»-æй. Туйгъани-фурт ба ин Нарты кадæнгитæй бакастæй. Нарты фæсæвæд гъо-лæй гъазунбæл ахур кæнунмæ Сомехмæ ке цудæнцæ, Мухарбег уой ку радзурдта, уæд Исаакяни цийнæн кæрон нæбал адтæй, гъома, нæ фидтæлтæ кæрæдзей куд хуарз зудтонцæ.

Еци изæр Исаакян бакастæй æхе æмдзæвгитæ дæр. Мæ кæ-стæр хуæрæ ба разардта поэти дзурдтæмæ гæсгæ финст зар. Поэти зæрдæ исунгæ æй, æ цæ-стисугтæ сæрфгæй мæ хуæрæ-мæ бакастæй æма Мухарбегæн уотæ зæгъуй:

— Мæ зартæ мин берæ æв-зæлтæбæл зардтонцæ, фал сæ ирон кизгæ разардзæнæй, уæл-дайдæр ба мæхе маддæлон æвзагбæл, уой æнгæл ба нæ адтæн.

Уæд Акоп Коджоян нæбал фæллæудтæй æма Исаакянæн уотæ бакодта:

— Аветик, æз хъæбæр ихæс-гин ке рази дæн, Сомехмæ адæ-мон хузæгæнæг ке фæрци ес, ду уой зонис? Е Мухарбег æй. Е ку нæ адтайдæ, уæд уотид ювели-рæй байзадынæ...

Æма нин Коджоян радзурдта, сæ бийнонтæ Туйгъанти бийнон-ти хæццæ куд лимæнæй цардæн-цæ, еци хабæрттæ.

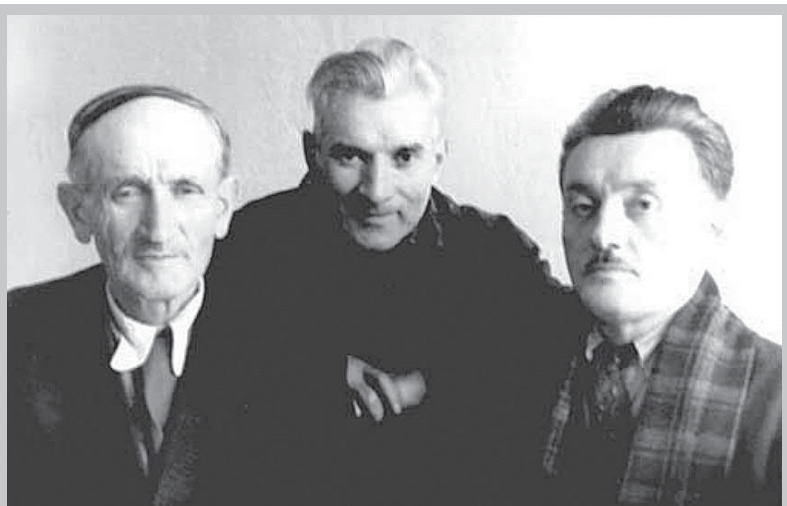
Коджоян æма Туйгъанти-фурт алли бон дæр зилдæнцæ музей-тæбæл. Коджоян æй базонгæ кодта уордигон хузæгæнгути хæццæ. Уотемæй бафтудæй Са-рьянмæ дæр. Еци изæр Мухарбег уæлдай æрæгæмæдæр æрба-цудæй нæхемæ. Сарьяни хузи койæй æндæр си неци игъустæй. «Е кæбæлти лæг æй, кæбæлти!.. Къæдзæх!..» - дзурдта Мухарбег.

Мухарбег фæстæмæ Ири-стонмæ исæздахтæй 28 кенæ 29 декабри. Адтæй ирд хорбон - еци анз декабрь гъар рахаста. Е адтæй нæ фæстаг фембæлд. Уой фæсте ма кæрæдзæмæ æр-вистан финстæгутæ. Мухарбег мæмæ æрбарветидæ æ куститæ, æз ба сæ бахæссинæ академик Агаджанянмæ.

ПЛИТИ Верæ,
1971 анз.

Антон Асибе. Туйгъанти Мухарбег конд хузæ. Мюнхени уогæй, Туйгъанти-фурт ахур кодта аци зундгонд ахургæнæги скъолай; Туйгъанти Мухарбег, актер Бесати Ладæ æма Абайти Вæсо.

ренци, Халатян æма æндæрти фæллæнттæ. Зудта рагон сомехæ айиевадæ æма архитектурæ. Еууæхæни нæмæ дзубан-ди рауадæй фрескити туххæй. Мухарбег нин радзурдта, Нарты кадæнгитæмæ гæсгæ ци фре-скитæ искодта, етæ ин куд фе-савдæнцæ, уой. Етæ ин Октябри революций размæ конд адтæнцæ. Хузæгæнæг си исфæлгонц кодта æ райгурæн хæдзари фæрстæ.

ги дæргъи иссудæй æ райгурæн бæстæмæ. Вени ке фæууй, уой базонгæй, мæ зæрдæбæл æрба-лæудтæй Мухарбег хузи хабар. Куд æма ци, уой ин радзурдтон. Е мин зæрдæ байвардта, кæд еци фæсарæйнаги хæдзарæ æнæгъ-æнæй байзадæй, уæд Мухарбег хузтæ райсдзæнæн æма сæ æр-баласдзæнæн, зæгъгæ. Мухарбег-мæ финстæг рафинстон, зæгъун, раветæ мин еци фæсарæйнаги

Æ адрес мин байамудта, æма хилæ кæнунмæ фæцæй:

— Æма мæ разæй æндæр ке-дæр цæмæн байагурдта?..

Æз ин балæдæрун кодтон, зæгъун, хеуæнттæмæ æрфусун кодта, æхе æмзæнхонтæ.

...Мухарбег æма Акоп кæ-рæдзæбæл уойисæбæл ций-нæгæнæй ниттукхæнцæ, раст цума сæ рази æндæр некебал адтæй. Кæрæдзей нæмттæ ма

ДИГОРОН БÆРÆГБÆНТТИ КЪÆЛИНДАР 2021 анзи дуккаг æмбесæн

Мæйи бонтæ	Бæрæгбон	Къуæрей медæгæ бæрæгбони		Бунат, рауæн
		райдайæн	кæрон	
СОСÆНИ МÆЙÆ (июль)				
10	Къубуси Дзиуарæ	2-аг сабати	Сабати	Мæхчески
11	Сослан	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Нари ковæндони
11	Идауæг	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Устур-Дигори зилди гъæути ковæндони
11	Голиа (Силгоймæгти бæрæгбон)	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Устур-Дигори ковæндони
11	Рæхис	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Донифарси ковæндони
11	Авд дзиуари	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Гæлиати
12	Уацелла	2-аг авдисæри	Авдисæри	Нæуæггъæуи
12	Габонæ (Гулæри Габонæ)	2-аг авдисæри	Авдисæри	Дзинагъа æма Гулæри
17	Сонгути Гъæуизæд	3-аг сабати	Сабати	Дунти, Сонгути коми ковæндони
17	Фæрон	3-аг сабати	Сабати	Гæлиати ковæндони
17	Дигори Изæд	3-аг сабати	Сабати	Ковæндони (Задæлескаемæ хæстæг)
17	Узунæг (Фарни фурт)	3-аг сабати	Сабати	Уæхъæци ковæндони
18	Сослан	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Мæцутти ковæндони
22, 25...	Майрæймаг (Æфсийни цæгатæй лæваргонд фус кенæ æ уæри нивонд бийнонтæн)	Цуппæрæни кенæ хуцаубони (цийфæнди мæйи дæр æнгъезуй)	Майрæнбони, хуцаубони	Хæдзæртти
25	Устур Хуцауи бонтæ (бийнонти бæрæгбон)	Фæстаг хуцаубони	Хуцаубони	Донифарс, Къумбултæ æма Лезгори
31	Уацелла	Фæстаг сабати	Сабати	Хæнæзи ковæндони
31	Сау хонхи бадæг Сау кизгæ	Фæстаг сабати	Сабати	Къамати
СУХИ МÆЙÆ (август)				
7	Задæлески Нана	1-аг сабати	Сабати	Задæлески ковæндони
8	Гурмехан	хуцаубони	Хуцаубони	Мæхчески ковæндони
8	Елиа	хуцаубони	Хуцаубони	Мæстиноки ковæндони
8	Устур Хуцауи дзиуарæ	хуцаубони	Хуцаубони	Мæхчески
14	Уацелла	2-аг сабати	Сабати	Къæмунти
21	Елиа	3-аг сабати	Сабати	Æхсæуи ковæндони
21	Нæлизæд	3-аг сабати	Сабати	Уæллаг Фæснаели ковæндони
22	Рохси дзиуарæ	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Фæрæскъæтти
26, 27	Рæзахуадæн	Фæстаг цуппæрæни кенæ майрæнбони	Цуппæрæни, майрæнбони	Хæдзæртти
27	Мæрдти комуадзæн	Сабати	Сабати	Хæдзæртти
РУХÆН (сентябрь)				
1-3	Беслæни сабийти имисæн бонтæ	Æртиккæги	Майрæнбони	Беслæни, скъолати
4	Тотуртæ (фæззæги уæритæ фустæбæл ку бафтаунцæ, уæд)	1-аг авдисæри	Авдисæри	Хæдзæртти, уотæртти
9	Реком	2-аг цуппæрæни	цуппæрæни	Дзинагъай, Гулæри
25	Коми Уасгерги	Фæстаг сабати	Хуцаубони	Уасгергий ковæндони
КÆФТИ МÆЙÆ (октябрь)				
4	Тотуртæ (фæззæги уæритæ фустæмæ ку бафтаунцæ, уæд)	1-аг авдисæри	Авдисæри	Хæдзæртти, уотæртти
10	Екъина (нæуæг бунæтти баридæуæг)	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Хæдзæртти, уотæртти
17	Стули	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Къуссуй ковæндони
31	Хуари сæртæ (æхсирфити комбаст къæлмæгæй исуæгдæ кæнунцæ)	Фæстаг хуцаубони	Хуцаубони	Хæдзæртти
ГЕУÆРГОБАЙ МÆЙÆ (ноябрь)				
9	Уасгерги	2-аг геуæргибонæхсæви	Геуæргибони	Устур-Дигори
22-29	Геуæргоба	Мæйи 16-аг бони фæсте 1-аг авдисæри	Иन्नæ авдисæри	Хæдзæртти
23	Хор-Хуари Дзиуарæ	Геуæргибони (Геуæргобай къуæрей)	Геуæргибони	Къора, Уорсдони
ЦÆППОРСЕЙ МÆЙÆ (декабрь)				
17, 18	Цæппорсе (зиангун бийнонтæ æй кæнунцæ)	Хорхæтæни хуæд размæ майрæнбони кенæ сабати	Майрæнбони; сабати	Хæдзæртти
24, 25	Сувæллæнтти цæппорсе (сувæллони зиани фæдбæл æй кæнунцæ)	Хорхæтæни фæсте 1-аг цуппæрæни кенæ майрæнбони	Майрæнбони; сабати	Хæдзæртти
31...	Нæуæг анзи фиццаг бони æхсæвæ	Сабатизæри	Сабати	Хæдзæртти, кустуæтти

Къæлиндар исаразта Регионалон рохситауæг æхсæнадон организаци «Геуæрги Малити»-й сæрдар ТАМАТИ Таймураз

Дигорæмæ ма бæрæг кæнунцæ къæлиндармæ бахæссунмæ фæдаут кæмæн нæййес, уæхæн бæрæгбонтæ дæр:

- хуарздзийнади фæдбæл – киндзæхсæвæр, кизгæрвист, бафæдауни æгъдау, киндзæ рагом кæнун, мугаги кувд, игурæн бон, фидбилизæй фæййервæзæгæн кувд, æфсадæй кенæ идард балцийæй исцæуæги кувд, лæгдзийнадæ бавдесæгæн кади æгъдау искæнун æма æндæртæ;
- нарти кæндитæ – зиани бон, майрæнизæр, сабатизæр, дуинсæй боней садахъа, афæйгæндæ, циртæвдесæн æма æндæртæ.

Республикон дзиллон æхсæнадон-политикон газет «Дигорæ».
Республиканская массовая общественно-политическая газета «Дигора».

Сæйраг редактор: **САКЪИТИ Бариси фурт Эльбрус**.
Редакций адрес: 362015 РЦИ-Алани, г. Дзæуæгигъæу, Къостай номбæл проспект, 11, 6-аг уæладзуг.
Тел. 25-22-56 (факс), 55-08-16; 25-93-00.
E-mail: gazeta-digora@inbox.ru.
Нæ газети сайт: <http://gazeta-digora.ru>.
Газет исаразæг æма уадзæг: РЦИ-Аланий мухури æма дзиллон коммуникацити гъуддæгути фæдбæл Комитет.
362003, РЦИ-А, г. Дзæуæгигъæу, Димитрови гъæунгæ, 2.
Учредитель и издатель: Комитет по делам печати и массовых коммуникаций РСО-Алания. 362003, РСО-Алания, г. Владикавказ, ул. Димитрова, 2.

Газет регистрацигонд æй бастдзийнади, хабар-хæссæг технологитæ æма дзиллон коммуни-кацити сфери Федералон служби Управлений РЦИ-Аланий. Рег. номер ПИ №ТУ 15 – 00141, 2017 анзи 14 апрæли.

Газета зарегистрирована в Управлении Феде-ральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых ком-муникаций по РСО-Алании. Регистрационный номер ПИ №ТУ15-00141 от 14 апреля 2017 г.

Газет мухургонд æрцудæй АБ/Е «Рауагъдадæ «Хонсайраг регион»-и. 357600, г. Ессентуки, гъæунгæ Никольская, 5а.
Газета напечатана в ООО «Издательство «Южный регион». 357600, г. Ессентуки, ул. Никольская 5 а.

Газет цæуй къуæре еу хатт – геуæргибони.
Рафинсуни индекс: 73946.
Тираж 650. Заказ №1419
Мухурмæ гъæуама финст æрцауа – 17.00.
Мухурмæ финст æрцудæй – 17.00; 29.06.2021.

Нæ газетæй ист æрмæгæй пайда кæнун æнгъезуй, нæ редакций аразийæй. Уæдта гъæуама бæрæггонд уа, нæ газетæй ист ке æй, е.

Использование материалов допускается только с разрешения редакции. При пере-печатке ссылка на газету «Дигора» обязательна.

Финстæгутæ, къохфинститæ, хуздæн рецензи нæ дæттæн, уæдта сæ автортæмæ дæр фæстæмæ не 'рветæн.

Рукописи не рецензируются и не возвращаются.

Газети ци æрмæгутæ рацауа, уонæбæл бæрнондзийнадæ хæссунцæ сæ автортæ.

Ответственность за опубликованные материалы, рекламу и объявление несет автор.